

Jórárt Krisztián: ¹ Az orosz haderőreform értékelése II. – Szervezet, személyi állomány, fegyverzet

Vezetői összefoglaló

- Az Oroszország által megörökölt óriási katonai képesség fenntarthatatlan volt. A fő cél ezért az 1990-es évektől a 4 milliós haderő fenntartható, körülbelül 1,5 milliós szintre történő csökkentése volt.
- A csökkentés azonban nem szakmai szempontok mentén történt, olyan rendkívül torz szervezeti struktúrát eredményezve, amelyben a tiszti és tiszthelyettesi létszám együttesen a szerződéses állomány háromszorososa, a sorállománynak pedig kétszerese volt.
- A Szergyukov-féle reform többek között ezt az aránytalanságot igazította ki, mintegy 180.000 tiszt elbocsátásával két év alatt.
- A 2008-as reform eredményeként a korábbi hat katonai körzet helyett négy stratégiai összhaderőnemi parancsnokság jött létre, mely 2014-ben kiegészült egy új, északi-sarki parancsnoksággal.
- 2008-tól jelentősen javult a hadsereg morális állapota, felkészültsége, fegyverzete.
- 2009-ben a Zapad hadgyakorlat megrendezésével a szovjet időszak óta először került sor nagyszabású stratégiai gyakorlatra. A stratégiai és harckészültségi gyakorlatok azóta állandósultak és rendszeresen megrendezésre kerülnek.
- Miközben 2006-ban az orosz haderő fegyverzetének mindössze 20%-a számított modernnek, addig a 2011-ben meghirdetett tízéves fegyverkezési program célja, hogy ezt az arányt 70%-ra növeljék 2020-ig.
- Az orosz hadiipar azonban nagyban függ a fejlett nyugati elektronikai komponensektől és az ukrain gyártókapacitástól, így az ukrain háború következtében életbe léptetett szankciók számos területen éreztetik hatásukat.

A Szovjetunió felbomlásának eredményeképpen az 1990-es években a hidegháborús szuperhatalom Oroszország jelentősen meggyengült, gazdasági, politikai társadalmi válságok sora sújtotta. A válságjelenségek az orosz haderőt sem kímélték: a haditechnikai eszközök túlnyomó többségének elvaulása, a személyi állomány lerongyolódása, a morál meggyengülése, burjánzó korrupció bomlasztotta a fegyveres erők képességeit, amit csak ezredfordulót követően a javuló gazdasági helyzet és a megszilárduló politikai vezetés tudott többszöri kísérletre megállítani, és elkezdni a haderő átfogó reformját és modernizációját. A szerző négy részes tanulmányorozatban azt a folyamatot tekinti át és értékeli, amelynek eredményeképpen az ismét nagyhatalmi ambíciókat megfogalmazó Oroszország hagyományos fegyveres erőit modernebb, ütőképesebb haderővé alakította, és ezen az úton kívánja továbbfejleszteni az évtized végéig. A tanulmányorozat jelen második része a haderőreform szervezeti, személyi és fegyverzet-technikai vonatkozásait vizsgálja. A további részekben az orosz haderő-alkalmazás elmúlt huszonöt évének műveleti tapasztalataival, valamint a védelmi költségvetés mindezt alátámasztó trendjeivel foglalkozik.

Személyi és szervezeti változások

Ahogy azt az elemzés első része² bemutatta, az 1990-es évek az orosz hadsereg drasztikus létszámcsökkentésének jegyében teltek. A Szovjetunió felbomlásakor 4 milliós hadsereg létszámát rövid idő alatt 1,5 millióra kellett csökkenteni, miközben ugyanennyi katonát kellett hazatelepíteni orosz földre Kelet-Európából és a korábbi szovjet területekről.³ Eközben egyáltalán nem került sor a meglévő strukturális aránytalanságok csökkentésére vagy a fegyverzet modernizálására. Sőt, az aránytalanságok az átgondolatlan létszámcsökkentés következtében tovább

¹ Jórárt Krisztián (Jojart.Krisztian@gmail.com) az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpontjának kutatóasszisztense.

² JÓJÁRT Krisztián: *Az orosz haderőreform értékelése I. – Megkétszesezés, átfogó reform.* [online], *SVKK Elemzések*, 2017/16., Forrás: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, [2017. 08. 01.]

³ Pavel BAEV: *Putin's military reform. Two Trajectories for the First Presidency* [online], *Security Policy Library*, 2001/6. Forrás: Norwegian Atlantic Committee, [2017. 01. 12.], 4. o.

növekedtek, miközben a pénzügyi helyzet miatt új fegyverek beszerzésére, jelentős modernizációra nem került sor, a meglévők harcértéke pedig az amortizáció és az elavulás miatt tovább csökkent.

Egy orosz parlamenti munkacsoport már 1991-ben lefektette azokat a javaslatokat, melyek a haderő drasztikus átalakítását irányozták elő. Az anyag az alábbi főbb pontok végrehajtását javasolta:

- a védelmi költségvetés csökkentése,
- a sorozás felszámolása,
- a teljesen hivatásos haderőre történő áttérés,
- és az alkotmányos és civil kontroll megerősítése.⁴

Ami a személyi állományt illeti, a Pavel Gracsov védelmi miniszter vezetésével 1992 nyarán kidolgozott reformjavaslat a haderő 1995-re elérendő összlétszámát 1,5 millió főben határozta meg. Szintén ezzel a céldátummal kívánta a javaslat megszüntetni a hadszíntéri parancsnokságokat, áramvonalasabb parancsnoki struktúrát kiépíteni, valamint a szárazföldi erőkön belül áttérni a hadsereg/hadosztály konfigurációról a hadtest/dandárstruktúrára.⁵ Gracsov ezen felül ütőképes, gyorsreagálású, mobil erők létrehozását tervezte, melyek alapját a szovjet hadsereg elitjét képező légideszanterők adták volna. Az egységeket részben Moszkva közelébe, részben pedig az észak-kaukázusi katonai körzetbe telepítették volna. A reform 2000-ig bezárólag kívánta végrehajtani az olyan szervezeti átalakításokat, mint a légvédelmi erők és a stratégiai rakétaerők beolvasztását a légierőbe, a katonai körzetek számának csökkentését és racionalizálását, valamint az összhaderőnemi parancsnokságok kialakítását.⁶ A tervek azonban rosszul készítették elő, így a javaslatokat a csecsen háború kezdetével elvetették.⁷ Gracsov tábornok reformkísérlete nem hozott érdemi változást. Az őt követő Igor Rogyionov és Igor Szergejev védelmi miniszterek megpróbálták újraindítani a reformokat az 1990-es évek végén: 2000-re 1 millió főre kívánták csökkenteni az állományt, míg hosszú távon az optimális működést 800 000 fős haderővel képzelték el a szerződéses állomány számának növelése, valamint a sorállomány csökkentése és az idősödő tisztek nyugdíjazása mellett. Ez egészségesebb arányt eredményezett volna a tiszti és a legénységi létszám viszonylatában.⁸

A gyakorlatban azonban ezúttal sem valósultak meg a tervek. 1999 elején még mindig 1,3 millió fő felett volt a hadsereg létszáma. Ennél is nagyobb gondot jelentett, hogy az addig végrehajtott csökkentés sem szakmai szempontok szerint ment végbe. Szemben Borisz Jelcin egy 1994-es dekrétumával, amely 2000-re azt prognosztizálta, hogy a teljes állomány felét már a szerződéses katonák fogják adni,⁹ a pénzügyi megfontolások felülírták a szakmai érveket, így éppen ebben a kategóriában csökkentették a létszámot. Ennek oka, hogy a tisztek elküldése költséges,¹⁰ míg a sorozott állomány számának csökkentése kevés költségmegtakarítást eredményezett volna.¹¹ Az eredmény az lett, hogy 1997-re háromszor annyi tiszt és tiszthelyettes szolgált az orosz haderőben, mint szerződéses katona, és több mint kétszer annyi, mint ahány sorállományú.¹² Ráadásul a legkompetensebb katonák estek ki a rendszerből, a régóta szolgáló tiszthelyettesek leszerelésével azok helyét tapasztalatlan fiatalok vették át, akikből hiányzott a vezetői rutin és a tekintély.¹³

⁴ Christopher C. LOCKSLEY: Concept, algorithm, indecision: Why military reform has failed in Russia since 1992. In: *Journal of Slavic Military Studies*. 14. évf., 2001/1, 6. o.

⁵ LOCKSLEY: i. m., 8. o.

⁶ LOCKSLEY: i. m., 8. o.

⁷ BAEV: i. m., 5. o.

⁸ Uo.

⁹ LOCKSLEY: i. m., 10. o.

¹⁰ Egy becslés szerint 300 000 főtiszt elküldése három év alatt évi 2 milliárd dollár extra terhet jelentett volna a költségvetésnek a végkielégítések, a lakhatási támogatás és egyéb járadékok miatt. Forrás: LOCKSLEY: i. m., 17. o.

¹¹ Uo.

¹² 1997-ben 400 000 sorkatona, 300 000 szerződéses katona, valamint 900 000 tiszthelyettes és tiszt szolgált az orosz hadseregben. Forrás: LOCKSLEY: i. m., 17. o.

¹³ LOCKSLEY: i. m., 11. o.

Ami a katonai körzetek reformját illeti, az Urál és a Volga, valamint a Bajkálon túli és a szibériai körzetek összevonásával a számuk hatra csökkent.¹⁴ A légierő és a légvédelmi erő egyesítése szintén sikerrel végbement, a szárazföldi erők főparancsnokságát pedig felszámolták, a vezetési feladatok átkerültek a vezérkarhoz.¹⁵ A vasúti és építőcsapatok fegyvernemi kategóriáját megszüntették, az állomány más fegyvernemekhez került, a felszerelés egy részét pedig privatizálták.¹⁶

Jól látható, hogy a kitűzött eredményekhez képest a Jelcin-korszak katonai reformjai igen korlátozott eredményeket hoztak. Az 1990-es évtized haderő-átalakításának két legnagyobb eredménye alighanem az, hogy a hadsereg létszámát sikerült drasztikus mértékben csökkenteni anélkül, hogy a hadsereg a politikai elit ellen fordult volna, valamint, hogy sikerült fenntartani a paritást az Egyesült Államokkal a nukleáris erők terén. Igor Szergejev, aki 1997 és 2001 között töltötte be a védelmi miniszteri posztot, ez utóbbi tekintetében heves vitába is keveredett a konvencionális erők számára nagyobb forrásokat kiharcolni akaró Anatolij Kvasnyin vezérkari főnökkel.¹⁷ Szergejevnek sikerült biztosítania, hogy a nukleáris erők komolyabb veszteségek nélkül vészeljék át a katonai költségvetés csökkentését, eközben azonban a többi haderőnemnek komoly nehézségekkel kellett szembenéznie.¹⁸

Vlagyimir Putyin hatalomra kerülése után a javuló gazdasági helyzetnek köszönhetően a hadsereg kérdése középpontba került, és ambiciózus tervek születtek a megreformálására. 2004 októberében 100 000 fős létszámleépítést jelentettek be 2005 januárjáig.¹⁹ Ezt követően 2006-ban Szergej Ivanov védelmi miniszter bejelentette, hogy az orosz haderőt 2008-ra 70%-ban hivatásos legénységi állománnyal töltik fel, ami azonban meglehetősen valószínűtlennek tűnt. Emellett azt is aláhúzta később, hogy nem várható további csökkentés az addigi 1 millió főről. Ez még inkább megkérdőjelezte a kitűzött célt, hogy 70%-ra növeljék a szerződéses állomány arányát, hiszen a hadsereg rendkívül negatív reputációja és az alacsony fizetés miatt a katonai pálya nem örvendett nagy népszerűségnek. 2008. január 1-jétől ráadásul a sorkötelezettség ideje kettőről egy évre csökkent, ami azt jelentette, hogy évről évre dupla akkora sorozott létszámot kellett kiállítani, mint korábban. Ezért a kedvezőtlen demográfiai helyzet miatt a megfelelő mennyiségű és minőségű sorállomány kiállítása is nehéz feladatnak bizonyult.²⁰

Szergjukov védelmi minisztersége további létszámleépítéseket hozott. A cél elsősorban az volt, hogy a fent már említett, a szovjet korszakban is meglévő, ám a jelcini időszakban tovább romló aránytalanságokat kiküszöböljék. Miközben 52 000 tiszt szolgált a parancsnokságok különböző szintjein, a ténylegesen harckészültségű állomány nem haladta meg a 100 000 főt. Ez azt jelentette, hogy minden második harckész egységben szolgáló katonára és tisztre jutott egy parancsnoksági szinten szolgáló tiszt.²¹ Ezt orvosolandó, Szergjukov tervei szerint a központi katonai apparátuson belüli 21 813 katonai beosztásból 2012-re csupán 8500 maradt volna, miközben a 355 000-es tiszti állományt 150 000-re, a tábournoki kar 1107 fős létszámát pedig 877-re csökkentette volna.²² A szergjukovi reform határozottan haladt előre: 2010-re már mintegy 180 000 tisztet bocsátottak el, a haditengerészetben belül pedig teljes egészében felszámolták az 50 000-es zászlós állományt.²³ Ugyanakkor,

¹⁴ LOCKSLEY: i. m., 13. o.

¹⁵ LOCKSLEY: i. m., 13. o.

¹⁶ Uo.

¹⁷ Igor Szergejev védelmi miniszter korábban a stratégiai rakétaerők parancsnoka volt. Marcel DE HAAS: [Russia's Military Reform. Victory after Twenty Years of Failure?](#) [online]. Forrás: Netherlands Institute of International Relations, 2011. november, [2016. 10. 17.], 9. o.

¹⁸ Uo.

¹⁹ Uo., 12. o.

²⁰ Uo.

²¹ Kaspars MAZITANS: Russian Armed Forces Military Reforms and Capability (2008–2012). *Baltic Security and Defence Review*, 16. évf., 2014/1, 6. o.

²² Daivis PETRAITIS: [Reorganization of the Russian Armed Forces \(2005–2015\)](#), [online]. Forrás: National Defence University – Department of Strategic and Defence Studies, Helsinki, 2012 [2016. 10. 13.], 6. o.

²³ James A. MARSHALL: Russia's Struggle for Military Reform: A Breakdown in Conversion Capabilities. *The Journal of Slavic Military Studies*, 27. évf, 2014/2, 207. o.

noha Ivanov már 2004-ben ígéretet tett rá, a tiszthelyettesi rendszer kiépítésére mégsem került sor, így a megmaradt tisztek nagy része kénytelen volt tiszthelyettesi feladatokat ellátni. 2011-ben ráadásul az elbocsátott tisztekből a hadsereg a tiszthelyettesi feladatok ellátására kénytelen volt 70 000 főt újra szolgálatba állítani.²⁴ Az elbocsátások és visszavételek mérlege végső soron a hadsereg egészére nézve azt jelentette, hogy 2008 és 2012 között a teljes létszám 1,13 millió főről 1 millióra változott, a tiszti létszám pedig 61%-kal csökkent.²⁵

Az új parancsnoki rendszer és a dandáralapú struktúrára való áttérés

Mint arról már szó volt, a parancsnoki struktúra áramvonalasítása már az 1990-es években napirendre került, sőt, a csecsen háborút követően létre is jött az észak-kaukázusi körzeten belül egy egyesített parancsnokság, mely más minisztériumok félkatonai alakulataival együtt a védelmi minisztérium valamennyi térségbeli alakulatát átfogta.²⁶ Ugyanakkor az összhaderőnemi parancsnokságokra történő általános és teljes áttérés csupán 2005-ben kezdődött. Szergej Ivanov burkolt fenyegetéssel és a reform kísérleti jellegének hangsúlyozásával sikeresen törte meg a tábornoki kar ellenállását a kezdeményezéssel szemben.²⁷ Noha a reform hivatalos, 2008. október 15-i bejelentésekor már Anatolij Szergyukov állt a védelmi minisztérium élén, az új struktúra kísérleti tesztelése és a kulcspozíciókba történő kinevezések már Ivanov minisztersége idején megtörténtek. A létrehozott új, háromszintű parancsnoki struktúra a következőképpen épült fel: összhaderőnemi stratégiai parancsnokságok, hadműveleti parancsnokságok, dandárok.²⁸ Ez a gyakorlatban azt eredményezte, hogy a korábbi hat katonai körzetből négy stratégiai parancsnokság jött létre, a korábbi 1890 hadosztályt és ezredet pedig 172 dandárban vonták össze.²⁹

A dandárokra történő áttérést az tette szükségessé, hogy az orosz katonai szakértők már nem számoltak egy totális háború valószínűségével, az elmúlt évtized háborúi pedig azt mutatták, hogy a konfliktusok időben gyorsan, térben pedig kevésbé korlátozottan játszódhatnak le, mint korábban. Nyikolaj Makarov akkori vezérkari főnök kifejtette, hogy az előző évek konfliktusaiban a műveletek nagy részét zászlóalj méretű alkalmi harci kötelékek hajtották végre. Ezeknek az alegységeknek a dandárok alá rendelése egy parancsnoki szintet jelent, ezáltal hatékonyabb, szemben az ezredekhez vagy hadosztályokhoz történő alárendeléssel, mely már két parancsnoki szintet feltételez.³⁰ A fejlett NATO-hadseregekkel ellentétben az orosz haderő a 2008-as reformokat megelőzően – leszámítva a béketámogató célra kijelölt 15 gépesített dandárt – nem rendelkezett expedíciós képességgel, vagyis nem állt készen széles spektrumú, komplex katonai műveletek lefolytatására az ország határain kívül.³¹ A nyugati hadseregek ezzel szemben a 2000-es években jelentős tapasztalatokra tettek szert ezen a téren, amikor a tengerentúli alkalmazások során a kisebb, önálló dandárokra és zászlóaljakra támaszkodtak.³² Ezért az orosz katonai vezetés szintén erre a modellre kívánt áttérni, különösen a 2008-as grúziai háború tapasztalatait követően. Kivételt ez alól csak a hagyományosan az orosz haderő elitjének számító légideszantegységek képeztek, melyek megőrizhették a hadosztály-szervezeti formát.³³

A 172 dandárból a tervek szerinti 80 állandó készülségű dandárt 2009 decemberére már fel is állítottak volna.³⁴ Az elképzelés alapján háromféle – könnyű, közepes és nehéz – lövészdandárt alakítottak ki. Míg a

²⁴ MARSHALL: i. m., 198. o.

²⁵ Uo., 207. o.

²⁶ DE HAAS: i. m., 16. o.

²⁷ Ivanov a tábornoki kar létszámának 300 fővel történő csökkentését jelentette be, ami egyértelművé tette a tábornokok számára, hogy nem érdemes szembenenni a reformtervvel. PETRAITIS, i. m., 4. o.

²⁸ Uo., 6. o.

²⁹ MARSHALL: i. m., 207. o.

³⁰ Gregory P. LANNON: Russia's New Look Army Reforms and Russian Foreign Policy. *The Journal of Slavic Military Studies*, 24. évf., 2011/1, 38. o.

³¹ DE HAAS: i. m., 17. o.

³² Uo., 25. o.

³³ Keir GILES: A New Phase in Russian Military Transformation. *The Journal of Slavic Military Studies*, 27. évf., 2014/1, 157. o.

³⁴ DE HAAS: i. m., 25. o.

könnyű lövészdandárok a légideszant- és különleges erők egységein alapulnak és légi úton gyorsan bevethetők, addig a többséget kitevő közepes és nehéz dandárok alkotják a frontvonalegységeket. A közepes dandárok harcokocsikkal és kerek páncelezott szállítójárművekkel (BTR), míg a nehéz dandárok harcokocsikkal és lánctalpas páncelezott szállítójárművekkel (BMP) vannak felszerelve.³⁵ Egy-egy közepes és nehéz dandár három gépesített lövésszállóaljából, egy harcokocsiszállóaljából, valamint egyéb kiszolgáló és támogató zászlóaljakból és századokból áll. A dandárok négy-ötezer főből, 41 harcokocsiból, 120 szállítójárműből, 36 önjáró tüzérségi eszközből, 18 rakéta-sorozatvetőből, valamint légvédelmi és harcokocsi-elhárító eszközökből állnak.³⁶ Ezen kívül önálló harcokocsi- és tüzér-, valamint logisztikai és egyéb dandárokat is felállítottak.³⁷ Ami a mozgékonyt illeti, elméletben a dandárok mindegyike rendelkezik saját szállítókapacitással. A gyakorlatban a dandárokat vagy önjáró módon, vagy pedig vasúton juttatják el a célkörzetbe.³⁸ A légiere esetében a hadosztály- és ezredszintű kötelékeket légibázisokhoz rendelték, és túlnyomó többségükben az adott területi összhaderőnemi parancsnokságok alá tartoznak.³⁹ Mind a szárazföldi, mind pedig a légi és haditengerészeti haderőnemekben belül létrejöttek úgynevezett általános és specializált hadműveleti parancsnokságok. Az általános rendeltetésű parancsnokságok alkotják a hadműveleti vezetési szint nagy részét, melyek az adott területi összhaderőnemi parancsnokságok alárendeltségében működnek.⁴⁰ A haditengerészet flottái a három, tengeri kijárással rendelkező stratégiai parancsnokság alárendeltségébe kerültek, miközben megszüntettek minden tartalékos egységet.⁴¹ A professzionalizáció másik fontos eleme az volt, hogy növelni kellett a teljes orosz haderő harckészültségét. A 95-100%-os feltöltöttségű, állandó készületű dandárok létrehozásáért cserébe ezért meg kellett szüntetni az úgynevezett káderegységeket,⁴² amelyekről Nyikolaj Makarov akkori vezérkari főnök 2008 decemberében úgy nyilatkozott, hogy az egységek kevesebb, mint 20%-a harckész, a többi egységben csupán tisztiek szolgálnak legénységi állomány nélkül.⁴³

Szergej Sojgu és a részleges visszarendeződés

Szergyukovot a miniszteri székben 2012 novemberétől Szergej Sojgu váltotta, aki a reformfolyamat bizonyos elemeit visszafogta, illetve néhány esetben a reform előtti állapothoz történő visszatérés is tapasztalható volt. Szervezeti szinten a legfontosabb változás mindenképpen az volt, hogy számos korábbi hadosztály visszakapta eredeti státuszát. Míg a Kantemirovszkaja harcokocsi-hadosztály, valamint a Tamanszkaja gépesített lövészhadosztály újbóli felállítását a történelmi folytonosság erősítésével indokolták,⁴⁴ addig az elmúlt két évben számos más esetben is a hadosztályszinthez történő visszatérésről döntöttek.⁴⁵ Ez Moszkva fenyegetés-percepciójának megváltozására utal.

A dandárstruktúrára történő általános áttérést ugyanis 2008-ban az indokolta, hogy Oroszország egy „déli” fenyegetéssel számolt, vagyis az azt megelőző évtized forró pontjának tekinthető Észak-Kaukázusban látta egy újabb fegyveres konfliktus lehetőségét. Ezzel szemben a hadosztályok visszahozása egy nagyobb konfliktusra történő felkészülés jele lehet. Ugyanakkor a dandárookra történő teljes és általános áttérés már 2008-ban is heves

³⁵ PETRAITIS, i. m., 7. o.

³⁶ Uo.

³⁷ Uo.

³⁸ Uo., 8. o.

³⁹ Uo., 10. o.

⁴⁰ Uo., 10. o.

⁴¹ MAZITANS: i. m., 19. o.

⁴² A káderegységek olyan alakulatok, melyeket egy háborús mozgósítás esetén töltenek fel személyi állománnyal. Békeidőben ezek az alakulatok feleslegesen kötnek le nagyszámú haditechnikai eszközt és infrastruktúrát.

⁴³ Ariel COHEN, Robert E. HAMILTON: [The Russian Military and the Georgia War: Lessons and Implications](#). [online]. Forrás: Strategic Studies Institute, 2011. június [2017. 01. 12.], 32. o.

⁴⁴ MAZITANS: i. m., 28. o.

⁴⁵ Michael KOFMAN: [New Russian Divisions and other units shifting to Ukraine's borders – second look with updates](#). [online]. Forrás: Russian Military Analysisblog, 2016. 08. 22. [2016. 10. 17.].

bírálatokat váltott ki az orosz katonai elit részéről. Anatolij Ciganok katonai szakértő az akkori reformmal kapcsolatban úgy vélte, hogy ugyan a dandárok valóban hatékonyabbnak bizonyultak a hegyekben, mint a hadosztályok, az európai, szibériai és távol-keleti területeken azonban mégis hadosztályokra lenne szükség.⁴⁶ Ivan Konovalov ezzel egyetértve szintén amellel érvelt, hogy például a Távol-Keleten minden bizonnyal kedvezőbb lenne a hadosztálystruktúra megtartása, mivel egy Kínával megvívandó konfliktus esetén a dandárok mozgékonyasága helyett a nagy csapatformációk védekező képességére lenne szükség.⁴⁷

Lényegében tehát a jelenleg is zajló visszarendeződés a 2008-as reform vadhajításainak visszametszéseként, az általánostól az egyes stratégiai irányok sajátosságait jobban figyelembe vevő specifikáció felé történő elmozdulásként is értékelhető. Vagyis valószínű, hogy az Észak-Kaukázusban továbbra is a dandár marad az alapvető szervezeti forma az ottani igényeknek megfelelően, miközben más típusú és léptékű fenyegetésekkel számolva a nyugati és keleti stratégiai irányokban a hadosztály szinthez történő visszatérés lesz tapasztalható.

E folyamat részeként eddig három új hadosztály felállításáról rendelkeztek a nyugati (2) és a déli (1) katonai körzetekben, az ukrán, illetve a belorusz határ közelében. Noha ezt hivatalosan a NATO baltikumi jelenlétének megerősítésére adott válaszlépésként indokolták Moszkvában, egyértelmű, hogy az új hadosztályok felállításáról született döntés időben megelőzte a NATO csapattelepítésről szóló határozatát. Elemzők szerint ez lényegében egy Ukrajnát körülölelő katonai gyűrű, melynek célja az, hogy világos üzenetet küldjön a mindenkori kijevi vezetés számára, hogy az tartózkodjon a szeparatista megyék feletti ellenőrzés erőszakkal történő visszaszerzésétől. A politikai nyomásgyakorlás túl pedig Moszkva számára katonai szempontból is szükséges az átalakítás, amennyiben úgy döntene, hogy ismét beavatkozik Ukrajnában, ugyanis a Donyec-medencében történt orosz beavatkozás katonai feltételei nem voltak optimálisak. Ami működhetett 2014 elején a mind anyagi-technikai, mind morális értelemben nagyon gyenge ukrán hadsereggel szemben, az bizonyára aligha működhetne egy már felkészültebb, jobban felszerelt és több évnnyi háborúban megedződött haderő ellen.⁴⁸

Ami a szervezeti átalakításokat illeti, 2014. december 1-jével létrehozták az ötödik területi stratégiai parancsnokságot, mely az arktiszi stratégiai irányt hivatott lefedni, és nagyrészt az Északi Flotta erején alapszik.⁴⁹ Szintén 2014-ben alakították ki a Nemzeti Védelmi Irányító Központot, melynek feladata a háborús erőfeszítések koordinálása, beleértve a műveletben részt vevő, ám nem a védelmi minisztérium alárendeltségébe tartozó egyéb szervezetek munkáját is.⁵⁰ Szintén az elmúlt évek fejleménye, hogy létrejött az önálló Különleges Műveleti Parancsnokság (KSO), mely az amerikai mintát követve egy valódi, a Delta Force-hoz vagy más ilyen alakulatokhoz hasonló különleges műveleti különítményt foglal magában. Az alakulat és a parancsnokság felállításának időpontjára vonatkozóan nem áll rendelkezésre információ, annyi azonban bizonyosnak tűnik, hogy a krími műveletben már részt vett, Szíriában pedig komoly szerep hárult rá. Az alakulat létszámát szakértők 500 főre becsülik.⁵¹

2013-ban úgy tűnt, hogy a kedvezőtlen demográfiai mutatók hatására a legnagyobb kihívás a hadsereg létszámának szinten tartása lesz. 2013 közepén az adatok azt mutatták, hogy a hivatalosan hangoztatott „egymillió ember fegyverben” szlogennel szemben a 220 000 tiszt, 186 000 szerződéses és 296 000 sorállományú katona együttesen valamivel több mint 700 000 főt tett ki.⁵² Hogy elérje a kívánt egymillió főt, az orosz haderő 2017-ig 425 000 főre kívánta növelni a szerződéses létszámot. Ám az ennek eléréséhez szükséges évi 50 000 fő toborzása akkor még valószínűtlennek tűnt annak fényében, hogy 2013 első negyedében csupán 10 000-en

⁴⁶ LANNON: i. m., 43. o.

⁴⁷ Uo., 44. o.

⁴⁸ KOFMAN: i. m.

⁴⁹ The Military Balance 2016, Russia and Eurasia. International Institute of Strategic Studies, Routledge, London, 2016, 165. o.

⁵⁰ Gudrun PERSSON: [Russian Military Capability in a Ten-Year Perspective – 2016](#), [online]. Forrás: FOI Swedish Defence Research Agency, 2016. december [2017. 01. 12.], 25. o.

⁵¹ Mark GALEOTTI: [‘Hybrid War’ and ‘Little Green Men’: How It Works, and How It Doesn’t](#), [online]. Forrás: E-IR.info, 2015. 04. 16. [2017. 01. 12.].

⁵² Dmitry GORENBURG: [The Russian Military under Sergei Shoigu: Will the Reform Continue?](#) [online]. Forrás: Russian Military Reform (blog), 2013. 06. 16. [2017. 01. 12.].

jelentkeztek.⁵³ Ennek ellenére 2014 végére a szerződéses létszám már 296 000 főt tett ki,⁵⁴ vagyis még túl is teljesítették a kitűzött évi 50 000-es növelést. Sőt, a 2015-ös év végére kitűzött 350 000-es szintet már az év szeptemberére elérték, és áprilisban először haladta meg a szerződésesek száma a sorozott létszámot.⁵⁵ Ez lehetővé tette, hogy a légideszant- és tengerészgyalogos zászlóaljok majdnem mindegyikét kizárólag hivatásos állománnyal töltsék fel, így a gyorsreagálású erők létrehozásának régóta dédelgetett álma közel került a megvalósításhoz.⁵⁶ A jelenlegi célkitűzés az, hogy 2020-ra 499 000 szerződéses katonával a teljes légénységi és tiszt-helyettesi létszám kétharmadát szerződéses katonák tegyék ki.⁵⁷ A szerződéses állomány létszámnövelésének köszönhetően a hadsereg létszáma a 2015-ös évet megelőző három évben majdnem 100 000 fővel nőtt, így az aktív állomány a Military Balance adatai alapján 2015-ben mintegy 798 000 főt számlált.⁵⁸ A szerződéses létszám tovább növekedett 2016-ban 356 000 főre, a fegyveres erők összlétszáma pedig a hivatalos adatok szerint elérte a 930 000 főt.⁵⁹ Az utóbbi két-három évben mind a mennyiség, mind pedig a minőség tekintetében látványos javulás érzékelhető az orosz fegyveres erők állományában. Kevesebben kerültek el a sorozást és kérték az alternatív szolgálat lehetőségét, többen jelentkeztek szerződéses katonának, és a katonai oktatási intézményekbe is nőtt a túljelentkezés.⁶⁰ Szakértők szerint ebben közrejátszott a lakhatási és fizetési feltételek javulása, a katonai szolgálat presztízsének növekedése, és minden bizonnyal a militarista-hazafias nevelést célzó programok is.⁶¹

Morál, kiképzés

Az 1990-es évek drasztikus forráshiánya a személyi állományra is rányomta bélyegét. A hadseregben uralkodó körülmények közismertek voltak egész Oroszországban, ezért a sorkatonai szolgálat lényegében csak az nem kerülte el, aki nem tudta. Az 1990-es évek közepén a sorkatonai szolgálat követelményeinek megfelelő fiatalok több mint 75%-a kerülte el a sorozást. A dezertálás gyakorisága szintén kiugróan magas volt, hetente mintegy 120 esetről tettek jelentést.⁶² A dezertálás és a szolgálat elkerülésének egyik fő oka a hadseregben belül uralkodó, gyedovscsinának nevezett „csicskáztatási” gyakorlat volt. Az Orosz Tudományos Akadémia egyik beszámolója szerint ötből négy sorkatonának esélye volt arra, hogy szolgálati ideje alatt fizikai bántalmazást szenvedjen el.⁶³ Jelentések szerint 1993-ban 169 orosz sorkatona halt meg a gyedovscsinával összefüggésben.⁶⁴ A sorkatonai szolgálatot felvevők aránya még tovább csökkent: 1998-ban a sorköteles fiataloknak már csak 17 százaléka, 2002-ben pedig 11 százaléka vonult be.⁶⁵ Ez még tovább rontotta a morált, hiszen döntően a társadalom legalsó rétegeiből kikerülők voltak azok, akik nem tudták elkerülni a szolgálatot. Az orosz hadsereg a megfelelő emberanyag hiánya miatt kénytelen volt aluliskolázott, gyakran alkoholista vagy büntetett előéletű személyeket is besorozni.⁶⁶

⁵³ Uo.

⁵⁴ The Military Balance 2016, 165. o.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ BAEV: i. m., 23. o.

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ The Military Balance 2016, 189. o.

⁵⁹ PERSSON: i. m., 48. o.

⁶⁰ Uo.

⁶¹ Uo.

⁶² Benjamin S. LAMBETH: Russia's Wounded Military. *Foreign Affairs*, 74. évf., 1995/2, 90. o.

⁶³ LOCKSLEY: i. m., 15. o.

⁶⁴ LAMBETH: i. m., 90. o.

⁶⁵ DE HAAS: i. m., 8. o.

⁶⁶ MARSHALL: 192. o.

A siralmas körülmények és az alacsony morál azonban nem csupán a sorállomány körében volt kézzelfogható, hanem a hadsereg hivatásos tagjai esetében is. Egy 1995-ös elemzés szerint a légierő pilótaképző iskoláiban néhány kadét ejtőernyőket használt a téli éjszakákon takaróként.⁶⁷ Ugyanez az elemzés idéz egy felmérést, melyet a Gagarin és Zsukovszkij Repülőakadémiákon végeztek karrierjük közepén járó tisztek körében. E felmérés szerint a megkérdezett tisztek 80%-a pesszimistán látta a jövőt, 87%-uk aggódott a katonai szolgálat presztízse miatt, 40%-uk pedig egyenesen kilépett volna.⁶⁸ Nem csoda, hiszen ekkoriban egy képzett vadászpilóta fizetése kevesebb volt, mint egy moszkvai buszsofőr.⁶⁹ A fizetés és a szolgálati körülmények a 2000-es években valamelyest javultak, azonban 2008-ban egy hadnagyi fizetés még mindig csupán kétharmada volt a nemzeti átlagbérnek.⁷⁰ Az emberállomány fizikai és morális alkalmassága tekintetében szintén kevés kézzelfogható javulás mutatkozott: 2008-ban az összes tiszjelölt 26%-a megbukott a fizikai felmérésen.⁷¹

Az elemzések szerint 2013-ban még mindig általános probléma volt a szerződéses állomány körében tapasztalható motiválatlanság, rossz egészségi állapot és kiugróan magas alkoholizmus.⁷² Ebben az évben 35 000 szerződéses katona lépett ki a hadseregből, ami arra utal, hogy csupán a jobb fizetés miatt jelentkeztek a hároméves szolgálatra.⁷³ Az emberhiány miatt sok dandárt csupán névleges létszámának 60-80%-ára tudtak feltölteni.⁷⁴ Az utóbbi néhány évben azonban látványosan javuló tendencia mutatkozik mind a létszám, mind pedig az állomány minősége tekintetében.

Az alacsony morál és az alulfinanszírozottság a katonák szakmai felkészültségén is meglátszott az 1990-es években. A szovjet időkben rendszeres harckészültségi gyakorlatokra 1991 után nem került sor – egészen 2013 februárjáig.⁷⁵ Az 1993-ban végrehajtott néhány gyakorlatról szólva az akkori vezérkari főnök, Mihail Kolesznyikov úgy fogalmazott, hogy azok alacsony vezetési felkészültségről, a műveleti eljárások elégtelen ismeretéről és a működésképtelen felszerelés arányának ijesztő nagyságáról árulkodtak.⁷⁶ Mivel a minimális üzemanyagkvóta biztosítására sem volt lehetőség, az 1990-es években az orosz vadászpilóták évi átlag 25 órát repültek, szemben nyugati társaikkal, akik 180-220 órát töltöttek a levegőben.⁷⁷ A jelenlegi mennyiség még mindig alatta van a nyugati átlagnak, azonban a 60-100 repült óra a harci repülőgépek, valamint a több mint 120 repült óra a szállítógépek pilótái esetében figyelemreméltó javulás az 1990-es évek gyatra átlagához képest.⁷⁸

2009-től kezdve minden évben sor került stratégiai szintű hadgyakorlatra is, miközben a harckészültségi gyakorlatok is állandósultak. A stratégiai gyakorlatok egy-egy stratégiai irányt jelölnek, elnevezésük is ennek megfelelően Zapad (Nyugat), Centr (Központ), Kavkaz (Kaukázus) és Vosztok (Kelet). 2009-ben sor került a szovjet idők óta legnagyobb hadgyakorlatra, a 12 500 főt magában foglaló Zapadra, melyet a következő évben a Vosztok-2010 20 000-es létszámával múlt felül.⁷⁹ A Vosztok-2014 négy évvel később már 155 000 fő részvételével zajlott.⁸⁰ Az látható tehát, hogy az utóbbi 6-8 évben jelentős szerepet kapott a hadsereg felkészítése nagy volumenű, összhaderőnemi műveletek megvívására. A stratégiai gyakorlatokban részt vevő erők nagysága

⁶⁷ LAMBETH: i. m., 91. o.

⁶⁸ Uo., i. m., 92. o.

⁶⁹ Uo., i. m., 91. o.

⁷⁰ DE HAAS: i. m., 26. o.

⁷¹ MARSHALL: i. m., 192. o.

⁷² Jonas GRATZ: [Russia's Military Reform: Progress and Hurdles](#), [online]. Forrás: Center for Security Studies (CSS), 2014. április [2017. 01. 12.], 3. o.

⁷³ Uo.

⁷⁴ Uo.

⁷⁵ Johan NORBERG: [Training to fight – Russia's Major Military Exercises 2011–2014](#), [online]. Forrás: FOI Swedish Defence Research Agency, 2015. december [2016. 10. 17.], 24. o.

⁷⁶ LAMBETH: i. m., 89. o.

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ The Military Balance 2016, 194. o.

⁷⁹ NORBERG: i. m., 11. o.

⁸⁰ Uo., i. m., 12. o.

évről évre nőtt, a váratlan harckészültségi gyakorlatokkal pedig a hadsereget folyamatos készületben tartják. A stratégiai gyakorlatokban nemcsak a hadsereg, de a belbiztonsági erők, az FSZB és a szállításért és energia-ügyekért felelős minisztériumok is részt vesznek. Vagyis a teljes mozgósítási rendszer tesztelésére sor kerül.

Fegyverzet

Noha a Szovjetunió felbomlásakor az Oroszországi Föderáció nyugati határain kívül rekedt katonai felszerelések egy része később visszakerült Moszkva tulajdonába, értékes eszközök maradtak hátra Ukrajnában és Fehéroroszországban. A szovjet légierő harci repülőgépeinek például csupán kicsivel több mint a fele maradt orosz területen.⁸¹ A hadiipari termelőkapacitás „külföldre kerülése” ennél is súlyosabb következményekkel járt. Minden ötből négy páncélozott harcjármű-javítóüzem Oroszország határain kívül volt, aminek következtében 1994-re a megörökölt harckocsik 20%-a volt csak üzemképes.⁸² A pótalkatrészek és a szervizkapacitás hiánya különösen a légierő esetében okozott nagy problémát, a repülőgépek „kannibalizációja” – azaz egyes eszközök feláldozása és még használható alkatrészeinek másik, egyező típusú repülőgépbe történő beszerelése – általánossá vált. Nagyrészt ennek következtében a 2008-at megelőző másfél évtized során Moszkva közel 200 repülőgépet és helikoptert vesztett el harci és nem harci körülmények között.⁸³ Míg az 1980-as évek közepén a légi és légvédelmi erők évente körülbelül 450 új vadászgépet vásároltak, addig 1993-ban és 1994-ben összesen 23-at, ami arra sem volt elengedő, hogy a baleset következtében elvesztett gépeket pótolni tudják.⁸⁴ Ami az új eszközök beszerzését illeti, a szárazföldi haderőnem esetében még ennél is siralmasabb volt a helyzet: 2000 és 2004 között mindössze 15 új harckocsi állt szolgálatba.⁸⁵

A modern haditechnika 2006 táján csak 20%-át tette ki az orosz haderő fegyverzetének, miközben ez az arány a NATO-országokban 70% körül volt.⁸⁶ A hadsereg fejlesztésére csupán korlátozottak voltak a lehetőségek, mivel a védelmi költségvetés mintegy felét felemészítette a nukleáris elrettentő erő fenntartása.⁸⁷ A fejlesztési prioritásokkal kapcsolatban folyamatos volt a bizonytalanság: miközben Ivanov védelmi miniszter 2006-ban a precíziós high tech fegyverek fejlesztését tartotta volna kívánatosnak a nukleáris erőkkel szemben, addig Putyin elnök két hónappal később a nukleáris elrettentést és fejlesztésének fontosságát hangsúlyozta.⁸⁸ Az 1990-es évek hosszú távú állami fegyverzet-beszerzési programjainak célkitűzései rendre nagymértékben felülmúlták a megvalósítás mértékét. Ez az 1996-tól 2005-ig tartó periódusban például azt jelentette, hogy mindössze a kitűzött célok 20%-át sikerült elérni.⁸⁹ Az ezt követő fegyverkezési programok valamelyest sikereesebbnek bizonyultak, azonban a folyamatosan növekvő védelmi költségvetés ellenére számottevő javulás nem volt tapasztalható a fegyveres erők felszereltségében. Ez a 2008-as orosz–grúz háború során látványosan megmutatkozott.

A háborút követően az egy évvel korábban kinevezett Anatolij Szergyukov védelmi miniszter a korábban már említett szervezeti reformokon túl igyekezett a hadsereg felszerelésbeli hiányosságait is orvosolni. A korábbi gyakorlattól eltérően, amely elsősorban az egyes hadiipari beszállítók, nem pedig a hadsereg érdekeit vette figyelembe az átláthatatlan és korrupt közbeszerzések során, az új miniszter átlátható árképzést, jobb minőségű termékeket és alacsonyabb árakat követelt a védelmi ipari komplexum szereplőitől. Szergyukov többször kije-

⁸¹ LAMBETH: i. m., 88. o.

⁸² Uo.

⁸³ MAZITANS:, i. m., 15. o.

⁸⁴ LAMBETH: i. m., 89. o.

⁸⁵ DE HAAS: i. m., 13. o.

⁸⁶ Uo.

⁸⁷ Uo., i. m., 14. o.

⁸⁸ Uo.

⁸⁹ Uo., i. m., 13. o.

lentette, hogy a védelmi minisztérium „nem azt fogja megvenni, amit a védelmi ipari komplexum képes előállítani, hanem azt, amire szüksége van”.⁹⁰ A védelmi miniszter többször síkra szállt azért, hogy az olyan termékeket, melyeket a hazai ipar egyáltalán nem, vagy nem a megfelelő minőségben képes előállítani, külföldről szerezzék be. Sokak szerint éppen ez, vagyis a védelmi ipari komplexummal való szembekerülése okozta Szergyukov vesztét.⁹¹ A nehézségek ellenére 2011 októberére a déli katonai körzetet – mely a fejlesztések fő fókuszát jelentette – lényegében teljesen átfegyverezték modern technikával, például T-90-es harckocsikkal és BTR-82A szállítójárművekkel.⁹² Ami a beszerzést illeti, a szergyukovi reform legfőbb érdeme mindenképpen az volt, hogy megjelentek az orosz hadseregben a high tech fegyverek, a modern vezetésirányítási rendszerek, a számítógépek, a fejlett kommunikációs, felderítési és megfigyelési, valamint célbefogó eszközök.⁹³ A még szintén Szergyukov minisztersége idején, 2011-ben elfogadott újabb tízéves újrafegyverzési program azt vizionálta, hogy 2020 végére a haderő 70%-ban modern eszközökkel lesz felszerelve.⁹⁴ A program első öt éve teljes sikerként könyvelhető el. Az erre az időszakra kitűzött célt, hogy a fegyveres erők 30%-a modern fegyverekkel legyen felszerelve, sikeresen elérték, sőt, meg is haladták.⁹⁵ A program második öt éves ciklusa és a kitűzött 70%-os arány elérése a rossz gazdasági helyzet és a szankciók miatt azonban meginogni látszik.

A lezárult első ciklust illetően kijelenthető, hogy a végrehajtás terén a stratégiai nukleáris erők javára könyvelhető el a legnagyobb siker, de szintén jól halad a légvédelmi eszközök modernizációja és beszerzése is. Az Sz-400-as rendszerek szolgálatba állása terv szerint halad.⁹⁶ Az Sz-300 és Sz-400 integrált légvédelmi rendszerek jelenleg a világ legfejlettebb ilyen eszközei közé tartoznak, elterjedésük komoly aggodalommal tölti el a nyugati katonai vezetőket.⁹⁷ Szakértők szerint egyedül az F-22A és a B-1A repülőgépek alkalmasak a légvédelmi rendszerek kiiktatására.⁹⁸ Az Sz-300 és Sz-400 rendszerek beszerzésén kívül folyamatban van a régebbi típusok, így a Pancir, a Buk és a Tor légvédelmi eszközök modernizációja is. Az új Voronyezs korai rakéta-előrejelző rendszerek építése szintén menetrend szerint halad.⁹⁹

A légierőnél az új gépek beszerzése jelentős ütemben nőtt 2010-hez képest, ezek jó része azonban régóta bevált géptípusok modernizált változatát jelenti. Az új típusok jövője egyelőre bizonytalan. A T-50 (PAK FA) típusból az eredetileg tervezett 56 helyett a védelmi minisztérium mindössze 12 darab megvásárlásáról döntött 2020-ig.¹⁰⁰ A PAK DA stratégiai bombázó és a PAK TA katonai szállítógép projektek minden jel szerint lekerültek a napirendről.¹⁰¹ Az Ukrajnából történő beszerzés leállása szintén érezteti hatását a szektoron belül: a KA-52 és Mi-28N harci helikopterek gyártása jelentős késéseket szenved el az ukrán hajtómű-beszállítás kiesése miatt. A 2014-es 130 darabos megrendeléshez képest 2015-re a védelmi minisztérium már csak 88 darab helikopter megrendelését írta ki.¹⁰² Ugyanezen ok miatt várhatóan szintén késni fog az új pilóta nélküli repülő-

⁹⁰ Анатолий Сердюков как жертва ВПК, [online]. Forrás: Радио Свобода, 2013. 08. 29. [2017. 01. 12.].

⁹¹ Uo.

⁹² GILES: i. m., 153. o.

⁹³ Susanne OXENSTIERNA, Fredrik WESTERLUND: Arms Procurement and the Russian Defense Industry: Challenges Up to 2020. *The Journal of Slavic Military Studies*, 26. évf., 2013/1, 5. o.

⁹⁴ MAZITANS: i. m., 25. o.

⁹⁵ Julian COOPER: [Russia's state armament programme to 2020: a quantitative assessment of implementation 2011–2015](#), [online]. Forrás: FOI Swedish Defence Research Agency, 2016. március, 52. o.

⁹⁶ Uo., 47. o.

⁹⁷ Többek között a Pentagon is kifejezte aggodalmát az Sz-400 szíriai megjelenését illetően. Forrás: Karen DEYOUNG: [Russian air defense raises stakes of U.S. confrontation in Syria](#), [online]. Forrás: The Washington Post, 2016. 10. 17. [2017. 01. 12.] Az ausztrál szakértőket szintén komoly aggodalommal tölti el az Sz-300 és Sz-400-as rendszerek megjelenése az ázsiai és csendes-óceáni régióban. Forrás: Carlo KOPP: [Technical Report on the S-300 and S-400](#) [online], Forrás: Air Power Australia, 2014. [2017. 01. 12.].

⁹⁸ Uo.

⁹⁹ COOPER: i. m., 48. o.

¹⁰⁰ The Military Balance 2016, 168. o.

¹⁰¹ COOPER: i. m., 48. o.

¹⁰² Uo.

eszközök (UAV-k) rendszerbe állítása, melyekhez eredetileg szintén Ukrajna biztosította volna a hajtóműveket.¹⁰³ 2014-ben a légierő frontegységei 179 felderítő UAV-t kaptak, azonban az első orosz csapásmérő UAV-k rendszeresítésére valószínűleg 2019-ig várni kell.¹⁰⁴

Az ukrajnai háború által legsúlyosabban érintett haderőnem kétségkívül a haditengerészet, mely – az eddigieken felül is – komoly késedelmekkel kényszerül szembenézni az ukrán gázturbinák szállításának kiesése miatt. A két Mistral típusú, francia gyártmányú helikopterhordozót végül Párizs az ukrajnai helyzet miatti amerikai nyomásra nem szállította le. Az ezekre a hajókra tervezett 32 darab Ka-52K helikopterek beszerzését azonban nem törölte a védelmi minisztérium.¹⁰⁵ Oroszország egyetlen repülőgép-hordozójának, a Kuznyecovnak a felszerelésére 2012-ben megrendelt 24 darab Mig-29K beszerzése idáig valószínűleg szintén nem teljesült, hiszen a jelenleg folyó szíriai művelet során mindössze négyet láthattunk a Kuznyecov fedélzetén. Ráadásul a négyből egy repülőgép 2016. november 14-én leszálláshoz készülődve technikai hiba miatt a tengerbe zuhant.¹⁰⁶

A szárazföldi haderőnem újrafegyverzése nem kapott prioritást a jelenlegi fegyverkezési programban. Ennek ellenére a 2015. május 9-i győzelem napi katonai díszszemlén számos új haditechnikai eszköz bemutatkozott, köztük a T-14 Armata harckocsi, a Bumeráng páncélozott csapatszállító jármű, valamint a Koalicija-SzV önjáró löveg. Ezek azonban még tesztelés előtt állnak, tömeggyártásuk csupán évek múlva várható. Noha a szakértők a rendelkezésre álló paraméterek alapján igen elismerően vélekednek az Armata harckocsiról,¹⁰⁷ annak magas ára kérdésessé teszi tömeges rendszeresítését. Az új harcjárművek árával kapcsolatban még nem sikerült egymással közös nevezőre jutnia a védelmi minisztériumnak és a gyártóknak, ezért egyik új eszköz tömeggyártására sem kötöttek eddig szerződést.¹⁰⁸ Az Armatával kapcsolatban a gyártó Uralvagonzavod úgy nyilatkozott, hogy 2018-tól évente 120 darab legyártását képes vállalni.¹⁰⁹ Ha figyelembe vesszük, hogy a jelenlegi fegyverkezési program 2020-ig 2300 darab új harckocsi beszerzését tűzte ki célul, egyértelmű, hogy a haderő gerincét nem az új Armata típus fogja adni.¹¹⁰ Szakértők ráadásul a magas költségek miatt még az évi 120 darabnál is alacsonyabbra becsülik az új harckocsik megjelenésének ütemét. Michael Kofman szerint a 2020-as években az orosz haderő alapvető harckocsija a T-72B3 típus lesz, mivel még a T-90A is túl drágának számít.¹¹¹

---

¹⁰³ Uo.

¹⁰⁴ The Military Balance 2016, 168. o.

¹⁰⁵ Uo.

¹⁰⁶ Dave MUJAMDAR: [MiG-29KUBR Crashes on Approach to Russian Aircraft Carrier Kuznetsov](#), [online]. Forrás: The National Interest, 2016. 11. 14. [2017. 01. 12.].

¹⁰⁷ Az Armata harckocsi részletes bemutatásáról lásd például: Dmitry GORENBURG: [Armata – Russia's Future Main Battle Tank](#) [online], Forrás: Russian Military Reform (blog), 2017. 07. 15. [2017. 01. 12.].

¹⁰⁸ The Military Balance 2016, 168. o.

¹⁰⁹ GORENBURG., i. m.

¹¹⁰ Uo.

¹¹¹ MUJAMDAR: i. m.

Az „SVKK Elemzések” 2003 óta a kutatóközpont munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit megjelentető időszakos kiadvány, melyben a szerzők független kutatói álláspontjukat közlik.

Az NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont

Szerkesztés és tördelés:
Tálas Péter, Bazsó Márton

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

2012– : NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4862)

2011–2012: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

2007–2011: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóintézet Elemzések (ISSN 2063-4854)

2003–2007: ZMNE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont Elemzések (ISSN 2063-4854)

© Jójárt Krisztián, 2017

© NKE Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, 2017